

A TÖRÖK KIÚZÉSE

1. Közvetlen előzmény: Bécs ostroma

1683: **IV. Mehmed** (Mohamed) szultán támadást indít a Habsburgok ellen

- **Kara Musztafa** nagyvezér áll a sereg élén
- a Duna mentén vonulnak fel, ostrom alá veszik Bécset, I. Lipót császár (1657-1705) elmenekül, **Lotharingiai Károly** herceg, császári fővezér védi a várost
- felmentő sereg érkezik: **Sobieski János** lengyel király vezetésével, győzelmet aratnak, a török menekül, s Párkánynál ismét legyőzik őket
- a **Thököly vezette kurucok** részt vettek Bécs ostromában (ott voltak a törökök oldalán, de nem harcoltak)

2. Európai összefogás a török ellen

- 1684-ben megalakul a **Szent Liga** (Szent Szövetség): **XI. Ince pápa** alapítja a török Magyarországról való kiűzésére
- alapító tagok: **pápai állam, Velence, Lengyelország, Habsburg Birodalom,**
- később csatlakozik **Oroszország; a bajor, brandenburgi és szász választófejedelem is**
- XI. Ince XIV. Lajosra kifejtett nyomására a **francia király is békét köt** a Habsburgokkal.

⇨ *Benedetto Odescalchi, avagy XI. Ince pápa*

3. A török kiűzése Magyarországról

a) 1686: Buda visszafoglalása

- várvédők vezetője: **Abdurrahman** (Abdi): az utolsó budai pasa
- a szövetséges hadak vezetői: **Lotharingiai Károly** (a csendes herceg) Bádeni Lajos (Lajos Vilmos bádeni örgróf), **Savoyai Jenő** herceg, **II. Miksa Emánuel** bajor választófejedelem (kék herceg)
- augusztus. 12. fontos siker, hogy Szári Szulejmán nagyvezér **felmentő serege nem tud utánpótlást vinni** a várba
- **szeptember 2. döntő roham**, a vár bevétele
- **Buda visszafoglalásában részt vesznek a kurucok is** (Petneházy Dávid, Bottyán János)

b) 1687-re felszabadul a Dunántúl és az Alföld nagy része.

- 1687 szeptembere: **Nagyharsány** (közel Mohácshoz) – „**második mohácsi csata**” - szövetséges győzelem
- A liga sikereinek hatására **1687-ben összehívják a pozsonyi országgyűlést**, amelyen
  - ⇒ a magyar rendek a „Habsburgok iránti hálájukból” önként **lemondanak a szabad királyválasztó jogukról** és elfogadják a **Habsburgok fiúági öröklődését**.
  - ⇒ eltörlik továbbá az **Aranybulla 31., úgynevezett ellenállási záradékát**, azaz a **nemesség már nem szegülhet szembe az uralkodóval**, ez közvetve azt jelenti, hogy politikai befolyása jelentősen csökken.
  - ⇒ szintén elfogadják, hogy az uralkodó egyelőre nem növeli a szabad királyi városok számát.
  - ⇒ végezetül a legsúlyosabb pontot is elfogadják a rendek, miszerint, mivel Magyarországot szabadították fel, és mert hazánk nem tagja a Szent Ligának, **ezért a háborús költségek 70%-át a magyarok viselik**.

c) 1690: Erdély felszabadítása

- 1690 szeptemberében a **török kinevezi Thökölyt dél-erdélyi fejedelemmé**. Thököly először zseniális hadmozdulatokkal megveri a császáriakat, de végül **kiszorul a Balkánra**, ezáltal Erdély felszabadul.
- 1690. november 5-én a császár kiadja a **Diploma Leopoldiumot**, amely Erdély helyzetét rendezi. Az okirat szerint
  - ⇒ **Erdély külön tartományként kezelendő, (Gubernium)**
  - ⇒ élére Bécsből kinevezett **kormányzó (gubernátor)** kerül,
  - ⇒ ráadásul északi része **német katonai megszállás** alatt marad.

Ezt a **magyarok sérelmezik**, mert **az ország egységének helyreállítása nem történik meg**.

I. Lipót (Leopold) császár ⇒

d) Délvidéki harcok

- a Délvidéken **váltakozó sikerrel** folynak a harcok
- számos végvárral együtt Nándorfehérvárt is felszabadítják, de az új török nagyvezér **Köprülü Musztafa reformjai** és a **francia segítség** miatt rendre visszafoglalja a várakat.
- **katonai hiba: a Temesközt felszabadítatlanul hagyták**, ez ugyanis **nagy mozgásteret** engedélyez a törököknek. Bár történtek kísérletek várak visszavételére (pl. a kulcserőd Temesvár visszafoglalására is), de ezek kudarccal végződtek.

e) Döntő ütközet: Zenta

1697-ben az új szultán Erdély visszafoglalását tűzi ki céljául, azonban amikor Zentánál át akar kelni a Tiszán, Savoyai Jenő a Szent Liga legnagyobb győzelmét méri a törökökre. Ebben a csatában 25000 török, köztük a nagyvezér és három pasa is elesik.

A zentai ütközet

f) A harcokat lezáró békék

- **1699: karlócai béke:** a Temesköz és a Szerémség egy része kivételével a török hódoltsági terület a királyi Magyarországhoz kerül
- **1718: pozsareváci béke:** a török lemond a Temesközről és a Szerémségről: Magyarország teljes területe felszabadul a törökök elnyomása alól.

4. A török kiűzésének jelentősége:

- Másfél százados török uralom alól szabadult fel az ország középső része. Ezután **egy kézben összpontosul a három rész** (királyi Magyarország., Erdély, török hódoltság), de ezért súlyos árat kellett fizetni: a budai országgyűlésen **a magyar rendek elveszítik királyválasztó és ellenállási jogukat.**
- Nemzeti egység a közös uralkodó ellenére sincsen: **Erdélyt külön tartományként** kezelik a Habsburgok.
- A gazdaság későbbi fejlődésére gyakorolt hatása egyértelműen pozitív: a **XIX. századi kapitalizálódásnak feltétele volt a török iga lerázása** - a gazdasági szerkezetváltás ugyanis nem történt meg a továbbra is török fennhatóság alatt maradó területeken (pl. Szerbia, Bulgária stb.).